

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

6 Qui causas differt appellans rejiciatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

gelo Joanni a legitur, aut Christus ad Iudeos [In lege b vestra scriptum est, quantum duorum hominum testimonium verum est.] Hinc consequenter contra eos argumentatur, dicens, [Si duorum hominum testimonium verum est, quare testimonium meum & patris non accipitis?] Item Paulus in epistola ad Corinthios c. [In ore duorum vel trium statim ante verum.] Item in epistola ad Hebræos d. [Qui pravaricati legem Moysi duobus vel tribus testibus convictus, sine misericordia lapidabitur. c.]

C. I. Quot testibus quisque clericorum convinci debeat.

Item ex concilio Bracarensi 2. c. 8.

Placuit, f ut si quis aliquem clericorum in accusatione & fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli Apostoli duo vel tria testimonia requirantur ab illo. Quod si non potuerit datis testimoniis approbare quod dixit, excommunicationem acculati acculator accipiat.

2 pars. Ex præmissis itaque colligitur, quod duorum, vel trium testimonio Episcopus convinci, & damnari potest. Porro Sylvester Papa in h generali synodo residens contra dixit.

C. II. Quot testibus Episcopus, vel Presbyter, vel reliqui clerici sine convinci debeat.

Præsul non damnabitur nisi eum 1. lxxij. testibus; nec præsul i summus a quoquam iudicabitur, quoniam scriptum est k [Non est discipulus super magistrum.] Presbyter autem Cardinalis, l nisi cum xliij m testibus non damnabitur; Diaconus vero Cardinalis urbis Romæ, nisi cum xxvij. testibus n non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius, non nisi septem testibus condemnabitur. Testes autem, & accusatores sine aliqua sint infamia.

1 ¶ Nec præsul summus] Ex concilio Romano sub Sylvestro, & ceteris loci indicatis (excepto Pannonia) addita sunt hæc usq; ad ver. Presbyter. Ac mirandum est de auctore glossæ, qui præsul Pontificem Maximum minore numero testium posse condemnari, quam Diaconum Cardinalem, atq; ostiarium: cum tamen ipse Pontifex a generali saltem præsulis nomine minime esset excusandus.

C. III. Episcopi non nisi lxxij. testibus convinci debeat.

Item Leo quartus in epistola Episcopi Britannia.

Nvllam o damnationem Episcoporum unquam esse censemus, nisi aut ante legitimum numerum Episcoporum (qui fit per duodecim Episcopos) aut certe probata sententia per lxxij. testes idoneos, qui tales sint, qui & accusare possint. ¶ Et prius ad sacra Christi quatuor Evangelia sacramenta præsent, quod nihil fallum depromant: sicut i nobis beatus Sylvester tradidit, & Romana sancta videtur tenere ecclesia. ¶ Et si inter eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit Episcopus, qui suam causam in presentia Romana sedis Episcopi petierit audiri, nullus super illum definitivam præsumat dare sententiam: sed omnino eum audiri decernimus.

1 ¶ Sicut nobis] Hinc usq; ad dictionem, ecclesia, non legitur in epistola Leonis manuscripta, habentur tamen apud Ironem.

Sed hæc vel specialis privilegio de clericis Romana ecclesia intelligitur, vel propter improbitatem quorundam, qui eum non sine spectata vita, & scientia, in accusationem ministrorum Dei repente proficiunt. Quorum vero vita adeo laudabilis est,

a Ioan. 8. b Deut. 17. c 2. Cor. 13. d Heb. 10. e al. lapidabitur. f Burch. l. 2. cap. 202. lvo par. 6. cap. 276. Pann. l. 4. c. 97. g al. macula fornicationis. h in epistolo concilio Romani, c. 3. i al. in. k Matth. 10. & Luc. 6. l abest ab orig. m al. lxxv. n al. xxxvij. testibus. o In cap. Hadriani, c. 72. In conc. Mogont. 2. c. 12. C. li. cap. 139. Pann. l. 4. c. 97. Poly. l. 3. tit. 1. De iudic. p. 3. lvo p. 3. 4. 116. Zepherinus epist. 1.

ut omnibus imitanda appareat, de quorum assertione nulla dubitatio nasci poterit, eorum testimonio duorum, vel trium testium quilibet iure convinci & damnari poterit.

QVÆSTIO VI.

1 Equatur sexta quæstio, qua queritur, quo remedio causa vitiosa sublevetur: & si remedium illud sit dandum, et qui causa dilationi vocem appellationis exhibuerit. Causa vero vitiosa remedio appellationis sublevari poterit.

C. I. Causa vitiosa remedio appellationis sublevari.

Unde Fabianus Papa ad Hilarium Episcopum, epist. 3. c. 3.

Iteat * appellatori vitiosam causam remedio appellationis sublevari.

C. II. De eodem. PALEA.

[Idem paulo ante.]

Appellationem a non debet afflictio ulia aut carceris, aut detentionis iniuriare custodia.

C. III. De eodem.

Item Anacletus Papa epist. 1. in fine.

Omnis b oppressus liberè sacerdotum (si voluerit) appellat iudicium, & a nullo prohibeatur: sed ab his fulciatur & liberetur. Si autem difficiles causæ, aut majora negotia orta fuerint, ad majorem sedem referantur. Et si illic facile discerni e non poterint, aut iuste terminari, ubi fuerit summorum congregata congregatio 1, (quæ per singulos annos bis fieri solet, & debet,) iuste, & Deo placite coram Patriarcha, aut Primate ecclesiastica negotia 2, & coram patritio secularia iudicentur negotia in commune 3. d

1 ¶ Congregatio] In vulgatis sequebatur, sub metropolitanano: qua sublata sunt, quia in nullo manuscripto, neque in originali habentur, & in sequentibus verbis exponitur, coram quibus sit habendum concilium.

2 ¶ Ecclesiastica negotia] In epistola legitur, Primate ecclesiastico, & coram patritio secularia, &c.

C. IV. Quisquis pulsatus fuerit, Apostolicam sedem appellet.

Item Sixtus Papa epist. 2. omnibus rectoribus ecclesiæ scribit, dicens.

SI e quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua adversitate, licenter hanc sanctam, & Apostolicam sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput, suffugium habeat, ne ipse innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur.

C. V. In gravioribus causis pulsati Apostolicam sedem appellant.

Item Grato i epistola prima.

Omnis f Episcopi, qui in quibusdam gravioribus pulsantur, vel erimantur causis, quoties necesse fuerit, liberè Apostolicam appellent sedem, atque ad eam, quasi ad matrem confugiant.

1 ¶ Grato] Sic est restitutum ex plerisque vetustis (nam in vulgatis erat, Item Gregorius) quantum in totis conciliis hac epistola tribuitur Sixto secundo: illa vero, ex qua capus antecedit, Sixto primo.

C. VI. Ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam, Item Marcellus Papa, epist. 1. ad Episcopos Antiochena provincia.

Ad g Romanam ecclesiam omnes Episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput

* Est in decretis Sixti tertii, c. 3. Cod. Theo. l. 6. tit. de appel. in inter. l. 15. a Anst. l. 2. c. 11. & l. 3. c. 88. Lib. 7. cap. 6. 333. Burch. l. 1. c. 148. Pann. l. 4. c. 221. b Sixtus ibid. Poly. l. 1. tit. 7. Anst. l. 2. c. 11. c al. decerni. d al. communi. e lvo p. 3. cap. 3. Anst. l. 2. c. 8. f Iulius Papa epist. 2. ad orientales, c. 2. Burch. l. 1. c. 144. lvo p. 5. c. 237. Pann. l. 4. c. 124. Anst. l. 2. c. 12. g Poly. l. 1. tit. 7. Anst. l. 2. c. 7. Pann. l. 4. c. 125. Iulius ibid. c. 4. In c. Hadrianus c. 6.

suffugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem atque i consecrationem: Quod omnibus minime convenit denegare Episcopis: sed absque ulla custodia, aut excommunicatione, vel damnatione, vel expolatione libere ire concedatur.

¶ Atque consecrationem in originali est, ut inde accipiant tuitionem & liberationem; unde acceperunt informationem, atque consecrationem: sed ob glossam non est mutatum.

C. VII. ¶ Qui a proprio metropolitano se gravari putaverit, majorem sedem appellet.

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epist. c. 3.

¶ Si quis putaverit se a proprio metropolitano gravari, apud Patriarcham, vel Primatem dioeceseos, aut penes universalem Apostolicam ecclesiam judicetur sedem.

C. VIII. ¶ Ad Romanam ecclesiam, quasi ad matrem appellentur ab omnibus.

Item Zepherinus b. urbis Roma Episcopus, epist. 1.

¶ Ad Romanam ecclesiam ab omnibus, maxime tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem, ut ejus oppressionibus releventur: quia non potest, nec debet mater oblivisci filium suum.

C. IX. ¶ Quoties aliquis appellaverit, audientia sibi non denegetur.

Item Iulius Papa in decretis, sive in rescripto ad orientales, c. 21.

¶ Placuit, ut a quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos (ubi est auctoritas major) fuerit provocatum, audientia non negetur.

C. X. ¶ Injuste damnati, restitutionem, & oppressi auxilium a Romana ecclesia debent habere.

Item cap. 39.

¶ Ideo huic sancte sedi prestanta privilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis conciliis, & iudiciis, ab restitutionibus Episcoporum, quam & de summis ecclesiarum negotiis, ut ab ea omnes oppressi auxilium, & injuste damnati restitutionem sumant: Et talia ab improbis ne presumentur absque ultione, nec exerceantur absque damnatione.

¶ 2 pars. Cum ergo Zepherinus dicat ab omnibus esse appellandum, maxime tamen ab oppressis, & Marcellus scribat [Omnes Episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, appellare debent,] patet, quod accusato (sive gravetur, sive non) vox appellationis non est deneganda. Quidam tamen ita distinguunt, ut [volentes] ad consecrandos, [necessitates patientes] ad oppressos referant, ut sit sensus, omnes, qui voluerint a Romana ecclesia consecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare, quibuscunque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam suffugere, similiter vocem appellationis exhibent, ut isti tuitionem, & illi consecrationem ab ea accipiant. Similiter & illud Zepherini distinguitur [Ab omnibus est appellandum ad Romanam ecclesiam,] intelligendum est, qui ab ea consecrationem voluerint accipere, vel qui a prelati suis aliquam injuriam passi fuerint, maxime tamen ab oppressis. Secundum primam interpretationem, oppressi intelliguntur aliqua injuria affecti: juxta secundam vero, oppressi dicuntur a prelate injuste condemnati. Secundum hanc distinctionem, quic in aliquibus negotiis non ad revocandum, sed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.

C. XI. ¶ De causa appellationis cognoscere non licet, nisi ei, ad quem appellatur.

a Poly. lib. 1. tit. 1. c. 144. Pamm. l. 4. c. 116. Ivo p. 5. c. 277. Anst. h. c. 6. b. In epist. Lucii 1. & in conc. Carth. 3. c. 10. In cap. Hadriani. c. Anst. l. 3. c. 88. Ivo p. 6. c. 326. ex Lucio.

Sed cum Gregorius scribat omnibus per diversas provincias.

¶ Decreto a nostro vestram rogantes charitatem mandamus, ut si aliquis (quod non optamus) fuerint amulorum, Aldricum Cœnomaniensis ecclesie Episcopum accusare damnabiliter attentaverit; ut i honorem beati Petri Apostolorum principis memoria, ecclesieque Romanæ, cui preesedit, privilegium, nostri nominis auctoritas, liceat illi post auditionem prima, tum deinceps (si necesse fuerit) nos appellare, & nostra auctoritate, aut ante nos, aut ante legatos nostro t ex latere nos juxta patrum decreta suas exercere atque diffinitiones: nullusque illum ante hæc iudicet, aut iudicetur presumat. Sed si quid (quod ablit) grave, intollerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura; ut nihil prius de eo, qui ad sinum sancte ecclesie Romanæ confugit, & ejus implorat auxilium, decernatur quam ab ejusdem ecclesie auctoritate fuerit preceptum: quæ vices suas ita aliis impertivit ecclesiis, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. ¶ Si autem (quod non arbitramur) a quoquam secus presumpsum fuerit, ab officio cleri substractæ auctoritatis e Apostolica reus ab omnibus judicetur: lupi, qui sub specie ovium subintraverunt, bestialia feritia quaque audeant lacerare: & quod sibi fieri a aliis inferre presument.

¶ ¶ Vi honoretur] Hinc usque ad ver. auctoritas, etc. ta sunt ex ipsa epistola qua extat in bibliotheca D. m. c. c. videtur esse Gregorii quartum, ex qua etiam scriptum est cap. 1. h. i. fas. dist. 19. & apud Ivoem utriusque caput simul habetur. Ipsi autem Aldrici (ut ex catalogo Episcoporum in Cœnomaniensi colligitur) mentio est in concilio apud Sanctum dardum; quod paulo post Gregorium quartum habitum fuit, in quo defensus ipsi a Gregorio praesertim profuit.

C. XII. ¶ Iudicia appellantium ab eis sint audienda; ad quos appellatur.

Item cum Vigilius Papa in epistola ad Eleutherium, c. ult. dicat.

¶ Quia d se se it aliis esse praepositum, non molestus erat aliquem esse sibi prelatum. Ipsa namque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non plenitudinem potestatis. Unde omnium appellantium Apostolicam sedem Episcoporum iudicia, & cunctarum majorum negotia causarum eidem sancte sedi referenda esse liquet; praesertim cum in his omnibus ejus sit expectandum consilium: cujus tramiti, si quis obviare tentari sacerdotum, causas se non sine bono in periculo apud eandem sanctam sedem noverit recedendum.

¶ Restitutum est caput hoc Vigilio antiquorum exemplarum in auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epistola prima habetur prior pars istius capituli usque ad ver. ipsa namque (quæ admodum & apud Leonem epist. 1. 4. quod refertur in dist. 23. e. quamquam. & in sequenti, qui sine) & etiam in cunctis ceterarum partium.

C. XIII. De Rhemensis Archiepiscopi, qui appellantiem Romanam sedem iudicare est ausus.

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum invenitur, qui Rhotandum e Episcopum appellantiem Apostolicam sedem damnare ausus est, ita dicitur.

¶ Arguta f sapientia tua, utinam in bono accepta fomitent iudicii, & materiam depositionis adre-

a Poly. lib. 1. tit. 7. Ivo p. 5. c. 349. Anst. l. 2. c. 19. b. al. stros. c. al. injuriarum reus. d. Anst. l. 2. c. 10. Poly. l. 1. tit. 1. c. al. Rothaldum. In appendice bibliothecæ sancti mariani. f. Anst. l. 3. cap. 67.

lus Rhotandum assumpsit, & ab itinere Apostolica sedis removit, & continuatim Apostolicam sedem appellantiem damnavit, & carcerali custodia mancipavit. Et infra. b ¶ Privilegia tamen Apostolica sedis vos obliuioni tradere nullatenus debulisti, quibus venerandi canones iudicia totius ecclesie ad hanc deferri iubent. Et infra. ¶ Hæc quippe nos in Rhotando idcirco noveritis operatos, ut privilegia sedis Apostolica, quæ malè à vobis violata videbantur, & à nobis tot impensis laboribus, vestra resistente contumacia, recuperari non poterant, auctoritate Apostolica, & cana i patrum deliberatione pristino tandem genio, & proprio decorarentur honore.

1 ¶ Cana] Cùm antea legeretur, canonica, emendatum se est ex epistola ipsa, quæ habetur manuscripta, & nuper est impressa in appendice bibliothecæ: & in lib. Emodic pro Symmacho legitur, cana miracula, & canum genium. iuxta illud Virgilii. Cana fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus, Iura dabant.

C. XIV. ¶ Quisquæ eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus desiderat.

Item Leo Papa ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, epist. 12. al. 2.

¶ Vi sit se quibusdam esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat: & sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis, e [Dissete à me quia mitis sum & humilis corde.]

¶ Patet ergo, quod nulli appellanti sibi iudicia deneganda. Ceterum, si causa frustratoria dilationis appellaverit, à iudice, ad quem provocatum fuerit, condemnabitur. Tempus verò appellationis est ante datam, vel post datam sententiam. Quoties enim quis se gravari senserit, libere potest appellare.

C. XV. ¶ Qui gravatur, à proprio metropolitano, Primatem, aut universali ecclesie sedem appellat.

Unde Sixtus d. Papa 11. epist. 1. ad Gratium Episcopum ait.

¶ Si quis putaverit se à proprio metropolitano gravari, apud Primatem dioceseos, aut penes universales Apostolicæ ecclesie Papam iudicetur.

C. XVI. ¶ Romanam sedem appellat, qui iudicem suspectum habet.

Item Felix secundus ad Episcopos in Alexandria synodo congregatos, cap. 19.

¶ Quoties si Episcopi se à suis comprovincialibus, vel à metropolitano putaverint gravari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent sedem ad quam eos absque ulla detentione, aut suarum rerum ablatione liberè liceat ire: & dum prædictam Romanam matrem appellaverint ecclesiam, aut ab ea se audiri poposcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat, antequam eorum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quod si aliter à quocumque præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit.

C. XVII. ¶ Decretum. PALEA.

Item Iulius Papa in rescripto ad Episcopos orientales, c. 30.

¶ Ideo quæ huic sanctæ sedi præfata privilegia specialiter concessa sunt, ut ab ea omnes auxilium oppressi, & iniuste damnati restitutionem fumanr.

a al. retrocavit. orig. b Ans. l. 2. c. 85. c Math. 11. d Et Visitor epist. 1. & Iulius sup. ead. c. si quis putaverit. i. sup. c. 7. e Poly. l. 1. tit. 6. Ans. l. 2. c. 9. & 11. Pann. l. 4. c. 126. f Ans. l. 2. c. 66. g Sup. ead. c. 100.

¶ Est summa quædam capitis vestra supra ead. c. ideo, & habetur in vetustis exemplaribus, in quibus Palea esse non solent.

¶ Oppressi, & se gravari putantes intelliguntur ante datam sententiam: iniuste damnati: post datam sententiam.

C. XVIII. ¶ Ante exitum cause per appellationem recedere licet.

Unde Eutychianus ubi Romana Episcopus scribit Episcopo per Siciliam, epist. 1. c. 1.

¶ Non a ita in ecclesiasticis agendum est negotiis, sicut in secularibus. Nam in secularibus legibus, postquam vocatus quis venerit, & in foro decertare coeperit, non licet ei ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis verò, dicta causa, recedere licet, si necesse fuerit, aut si se gravari viderit.

3 pars. ¶ Qui verò ex contumacia iudicibus obtemperare noluert, communiore pri vetur.

C. XIX. ¶ Excommunicetur, qui iudicibus suis obtemperare non vult.

Unde in concilio Milevitano, c. 24.

¶ Quisquis b probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det literas, ut nullus ei communicet Episcoporum, donec obtemperet.

¶ Item quod post datam sententiam appellari possit, Fabianus Papa testatur, dicens Hilario Episcopo, epist. 3. c. 2.

C. XX. ¶ Non denegetur appellatio ei, quem in supplicium sententia destitit.

¶ Licet e etiam in criminalibus causis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem supplicio d sententia destitit.

¶ Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

C. XXI. ¶ Ante datam sententiam licet alii appellare.

¶ Si e quis iudicem adversum sibi fenserit, vocem appellationis exhibeat.

4 pars. ¶ Post datam verò sententiam, qui appellare voluerit, intra quinq. dies appellet, & intra eisdem a quo provocavit, literas dimissorias accipiat, & intra eisdem, ad quem appellavit, iter arripiat.

C. XXII. ¶ Post latam sententiam intra quod tempus quisque appellare debeat.

Unde in Theodosianis l. legibus sic statutum invenitur.

¶ Propter f superfluum appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel revocandis sententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & poenæ constitutæ sunt, ut quicumque apud iudicem, qui causam ejus audivit, appellare, & ad alium iudicem appellare g voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipsis quinque diebus ad iudicem, ad quem provocaverit, sine aliqua dissimulatione perveniat: & ipse dies, quo accipit literas, in his quinque diebus specialiter computetur. Quod si longius iter sit, exceptis his quinque diebus spatium dierum, quo iter agi possit, computetur.

1 ¶ Theodosianis] Hoc & quatuor sequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodosianis, habentur lib. 5. sententiarum Iulii Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has sententias conjunctas fuisse cum codice Theodosiano, seu breviario Alarici. Alaricus autem in præfatione proficitur se voluminem illud non ex solo Theodosiano codice, sed ex variis libris collectum.

a Ans. lib. 3. cap. 73. Poly. l. 1. tit. 1. l. 100 p. 6. c. 336. Pann. l. 4. c. 100. b Pann. l. 4. c. 132. c Cod. Theod. l. 11. tit. 30. in interp. l. 20. Ans. l. 2. c. 11. Burch. l. 1. c. 148. l. 100 p. 3. c. 261. Pann. l. 4. c. 122. d in supplicium. e l. 100 p. 3. cap. 248. Ans. lib. 1. Burch. lib. 1. Pann. lib. 4. c. 120. f in sententijs Iulii Pauli cum interpre. Aniani lib. 3. tit. 33. c. 1. l. 100 p. 3. c. 201. Pann. l. 4. c. 127. g al. provocare.

gisse, & in legum collectione, atq; interpretatione Episcoporum præcipua opera usum fuisse.

C. XXIII.

HAbita a dinumeratione xx. millium diurnorum per singulos dies, computetur.

¶ Caput hoc abest à veteribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Ivone, & Pannormia. In uno autem Gratiani valde emendato, est in margine superioris capituli tanquam glossa quadam.

C. XXIV. ¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimissoria litera dirigantur.

Item ibidem tit. 4.

Ab eo, quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, dimissoria litera dirigantur, quæ vulgò apostoli appellantur, quarum e postulatō & acceptio intra quinque dies ex officio finienda est. [¶ Ista e jam superius sub titulo de cautionibus & pœnis appellationum interpretata sunt.] ¶ Qui intra statuta tempora dimissorias non postulaverit, vel acceperit, vel reddiderit, præscriptione ab agendo submovetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

C. XXV. ¶ De his qui causam litigationis appellant.

Item ibidem tit. 3. c. 2.

Quiunque s non confidentia iuste causæ, sed causæ afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellaverit, vel si de factō suo confessus, ne addatur g, appellare voluerit, huiusmodi appellationes non recipiuntur.

C. XXVI. ¶ Cum possessor appellat, dum eventus causa dubius est, possessionis fructus sequestrantur.

Item ibidem tit. 3. c. 2.

Quoties s post auditam causam iudicij possessor appellat, fructus possessionis, de qua agitur, dum secundæ audientie eventus dubius est, merito sequestrantur. Nam si petit appellaverit, hoc ab eo postulari non potest: quia non potest sequestrari, quod non habet. Si propter prædia urbana, vel mancipia appelleretur, pensiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, si de navigatur, deponi solent.

C. XXVII. ¶ In iuste appellans omnino puniendus est.

Item ibidem tit. 7. c. 1.

Omnino i puniendus i est, ut quoties iniusta appellatio pronuntiatur, sumptus, quos dum sequetur adversarius impendit, reddere cogatur, non sumptos, sed quadruplos.

¶ Omnino puniendus i In sententiâ Pauli legitur, omnimodo probandum est, &c. Sed quia est in iurum capitulo, & de huiusmodi punitione multa sunt à Doctoribus adnotata, non est mutatum. Tantummodo dicitur orationis est emendatus, addita particula, ut.

Præmissis auctoritatibus intra quinq; dies post datam sententiam cuiq; appellare permittitur. Quod postea Iustinianus in constitutionibus suis corrigens intra decem dies appellationis remedium cuiq; dandum decrevit, dicens.

C. XXVIII. ¶ Intra decem dies remedium appellationis conceditur.

Imperator Iustinianus & Augustus.

Anteriorum legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in præsentem ad huiusmodi beneficium per-

a ff. si quis cau. l. 1. b Ivo p. 1. c. 202. Pannorm. l. 4. c. 128. c. al. quorum. d. al. facienda. e. Sunt verba interpreti. f. Ex interpretatione. Ivo p. 1. c. 213. Pannorm. l. 4. c. 129. g. antea legebatur al. iudicatur, vel obicitur. h. Ex interpretatione. Ivo p. 5. c. 204. Pannorm. l. 4. c. 130. Ex Paulo ibidem. i. Ivo part. 1. c. 285. Pannorm. l. 4. c. 131. Ex Paulo. k. Novella 23. apud Iulianum antecessorem.

venire duximus esse necessarium. Antiquitate etiam cautum erat, ut si quis per se litem exercuerit, & sine condemnatus, intra dies duos tantummodo licentia appellationis haberet: sin autem per procuratorem causa ventilata sit, & in triduum proximum eam excedi. Ex rerum autem experientia invenimus hoc esse damnosum. Plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putantes in triduum esse provocatōem porrigendas, in promptum periculum incidisse, & duo transacto causas perdidisse. Unde necessarium duximus huiusmodi rei competenter mederi. Et statimus omnes appellationes, sive per se, sive per procuratores, seu per defensores, vel curatores & iuratos ventilentur, posse intra decem dierum spatium a citatione sententiæ enumerandum iudicibus ab his, quorum interest, offerri, sive magni, sive minores sum, & cepta videlicet sublimissima Prætoriana præfectura, liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, sive appellandum ei sit, sive quiescendum; ne tamen instante opus appellatorum frequentetur, sed sit omnibus inspectionis copia, quæ & indiscussos bonorum calores potest refranare. ¶ Ad hæc sancimus, quando lis speratur inferri in nostrum consistorium, forte contigerit Imperatoriam maiestatem occupare publicis causis ex mundanis provisionibus, non potest convocare patres, quatenus causa agitur, non licet litem periclitari. Quod enim vitium est litigantis, si culmen Imperatorum occupetur, vel quis tante auctoritatis, ut nolentem Principem possit ad convocandos patres, ceterosque proceres coarctare? Sed quid tale evenerit, causa intacta permaneat, donec Imperator sua sponte motus, & convocari processus iusserit, & litem inferri patiatur, & omnia secundum morem procedere. ¶ Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, novitas autem neglexit. Cum enim veneranda veritas auctoritas ita magistratus digesserit, ut alii magis alii medii, alii minores sint, & appellationes a minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices mittentur, sed ad spectabilem iudicium eribunt, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem excernerent, novitas autem hoc dereliquerit, eventus, & per minimis causis maximi nostri iudices inquiruntur: & homines propter minimas causas magni sumptus impendunt, ut forsitan totius litis æstimati sumptus iudiciales non sufficeret. Ideoque sancimus, quando ex Aegyptiaco tractu, vel adjuncta ei utraque Lybia provocatio speratur usque ad decem librarum auri quantitatem, non in hanc regionem urbem eam veniat, sed ad præfectum Augustalem, qui audiat, & causam examinet vice sacri cognitoris, nulla ei penitus postea ditionem sententiam appellatione porrigenda. Similiter modo quoties in Asiana diocesi, vel Pontica, tractu quid emerferit usque ad prædictam quantitatem decem librarum auri, appellationes ad viros spectabiles, comites fortè, vel proconsoles, vel protores, vel moderatores, quibus specialiter easdem lites peragendas deputavimus, remittantur: quatenus & hi ad similitudinem præfecti Augustalis, vice sacri cognitoris intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, tamen & legum timore perferant decidendas. Ontentalem autem tractum causas appellatione suspensas, & usque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum spectabilem comitem orientis mittere, & simili modo audientiam & finem eis impolitum. Illo videlicet observando, ut viri spectabiles duces, & alii spectabiles iudices non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittant appellationes in litibus, quantæcunque sint quantitas (cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, sed ad a minori iudicio in majus tribunal ascendere:) sed ad

Illustrissimum

multissimam praefecturam illorum appellationes, cuiuscunque sint quantitatis (ut dictum est) dirigantur, quæ a unâ cum viro excelso pro tempore quæstione eas dirimat, utroque officio subministrante, id est, tam ex factis scribis more solito, quam praefectorio. Ita tamen hæc sancimus, ut nec a ducibus, si non sunt spectabiles iudices (quibus forte, etsi privati sint, Imperialis majestas causas innoxerit) appellatio ad memoratos spectabiles iudices currat, ne causa non gradatim procedere, sed perperam videatur: sed a praesidibus quidem provinciarum, & iudicibus a nobis datis, si non sunt spectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referentur. Si autem vel illustres sint dati a nobis iudices, (quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt) vel duces, qui omnimodo spectabilitate sunt decorati, vel hi, qui a Principe delegati sunt, spectabilem habeant dignitatem, eorum appellationes sub quacunque quantitate in hanc regionem urbem ad competentes antiquo more iudices referuntur: omnibus aliis, quæ in appellationibus statutæ sunt, vel ab antiqua profapia, vel ab auctoritate anteriorum constitutionum, vel à nostra humanitate, intactis, illibatisque custodiendis.

C. XXX. ¶ Quando appellandum sit primo, vel secundo.

Item lib. 49. digest. tit. quando appellandum sit. lege 1. §. biduum.

Biduum vel triduum appellationis ex die sententiæ latæ computandum erit. ¶ Quid ergo, si sententia fuerit sub conditione dicta, utrum ex die sententiæ latæ tempus computamus ad appellandum, an vero ex die, quo conditio sententiæ extitit? Sane quidem non est sub conditione sententia dicenda. Sed si fuerit dicta, quid fiet? Est utile statim tempora ad appellandum computari debere. ¶ Quod in sententiis receptum b est, ut vel altera die, vel tertia provocetur, hoc etiam in cæteris observandum est, ex quibus sententia quidem non profertur, appellari tamen oportere & posse, supra relatam est, ut i cum quis ad tutelam, vel ad alia civilia munera nominatur, & ejus excusatio non admittitur. ¶ Dies autem istos, in quibus appellandum est, ad aliquid utiles esse, oratio divi Marci voluit, si forte ejus à quo provocatur, copia non fuerit, ut ei libelli dentur. At enim: is dies servabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare si forte statim post dictam sententiam copiam sui non fecerit is qui pronuntiavit (ut fieri solet) dicendum est nihil nocere appellatori. Nam ubi primum copiam ejus habuerit, provocare poterit. Ergo si statim se subduxit, simili modo subveniendum est. Quid igitur, si conditio horæ effectus, ut se reciperet? Si forte dicta sit sententia jam suprema hora, utique non videbitur se subtraxisse. ¶ Adeundi autem facultatem semper accipimus, si in publico sui copiam fecit. Cæterum si non fecerit, an imputetur alicui, quod ad domum ejus non venerit, quodque in hortos non accesserit, & ulterius quod ad villam suburbanam? Magisque est, ut non debeat imputari. Quare si in publico ejus adeundi facultas non fuit, melius dicetur facultatem non fuisse adeundi. ¶ Si quis ipsius quidem, à quo appellavit, adeundi facultatem non habuerit, ut 2 ei libellos daret, ejus autem, quem appellavit, habeat copiam, videndum est, ut ei ei praescribi possit, quod eum non adierit. Et hoc jure utimur, ut si alterius adeundi fuerit copia, praescriptio locum habeat. In propria causa biduum accipitur. Propriam causam ab aliena quemadmodum discernimus? Et palam est eam propriam esse causam, cujus emolumentum vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. ¶ Si adversus absentem fuerit pronuntiatum, biduum vel triduum, ex quo quis scit, computandum est, non ex quo pro-

nuntiatum est. Quod autem dicitur absentem posse provocare, ex quo scit, sic accipit a, si non in causa per procuratorem defensus est. Nam si ille non provocavit, difficile est, ut hic audiatur. ¶ Si quem b in insulam deportandum adnotaverit praeses provinciae, & Imperatori scripserit, ut deportetur, videamus, quando sit provocandum, utrum cum Imperator rescripserit d ut deportetur, an cum ei scribitur. Et purem tunc esse appellandum, cum recipi eum praeses jubet, sententia prolata, Imperatori scribendum, ut deportetur. Cæterum verendum est, ne serò sit, ut nunc provocetur, cum Imperator insulam ei assignaverit. Comprobata enim sententia praesidis, tunc solet insulam assignare. ¶ Rursus illud verendum est, si mendacis apud Principem oneravit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam provocandi. Quid ergo est? Rectè dicitur humanitate suggerente, ut & hoc & illo tempore non frustra provocetur: quia non adversus Principem, sed adversus iudicis calliditatem provocavit. ¶ Illud quoque videamus, si cum Imperatori scriberetur, exemplum literarum litigatori editum sit, neque is appellaverit, & postea contra eum rescriptum sit, an appellare, à literis pridem sibi editis possit? § quia e qui tunc non appellavit, vera esse quæ scripta sunt, consensisse videtur, nec est audiendus, si dicat eventum sacri rescripti se sustinuisse.

1 ¶ Ut cum quis] Hinc usq; ad vers. non admittitur. non sicut in Pandectis: sed quia superius in eadem lege sententia ipsorum exprimitur, non sunt expuncta, sed descripta aliis characteribus.

2 ¶ Ut ei libellos daret] Verba hæc non sunt in Pandectis, sed ob glossam non sunt indulta.

3 ¶ Imperatori scripserit] Sic est emendatum ex Pandectis. Antea legebatur, Imperator rescripserit.

4 ¶ Sententia prolata] Hæc usq; ad vers. Cæterum, sunt addita ex Pandectis.

5 ¶ Possit] In vulgatis codicibus sequatur, certe non potest: quæ neg. in vetustis, neg. in Pandectis habentur.

C. XXX.

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non, leg. prima.

Non solent audiri appellantes, nisi hi quorum interest, vel quibus mandatum est, vel qui negotium alienum gerunt, quod mox ratum habetur. Sed etsi mater i, cum filii rem sententia eversam animadverteret, provocaverit, pietati dans, dicendum est & hanc audiri debere, & scilicet præparandam curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio defendere non potest. ¶ Scævola libro quarto regularum. f. Ante sententiam appellari potest, si quæstionem in civili negotio habendam iudex interlocutus sit, vel in criminali, si contra leges hoc faciat. ¶ Macer libro primo de appellationibus, lege quarta. Eius, qui ideo causam agere frustratur, quod dicit se libellum Principi dedisse, & sacrum rescriptum expectare, audiri desiderium prohibetur: & si ob eam causam provocaverit, appellatio ejus recipi sacris constitutionibus vetatur.

1 ¶ Mater] Ante brevius legebatur, sed etsi mater ex pietate provocaverit, dicendum, &c. Multa vero alia in hoc & sequenti capitulo ex ipsis Pandectis sunt emendata.

C. XXXI. ¶ De dimissoria libellis.

Item Martianus l. 2. de appellationibus, tit. g. de libellis dimissoria, l. unica.

Post appellationem interpositam literæ dandæ sunt ab eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, sive Principem, sive quem alium: quas literas dimissorias, sive apostolos appellant.

a al. accipimus. b al. quidem. c In principio ejusdem legi prima. d al. scripserit. e l. u. co. tit. f. leg. 2. ibidem. g lib. 49. digest. tit. 6.

Senfus autem literarum talis est: appellasse puta Lucium Titium à sententia illius, quæ inter illos dicta est. Sufficit autem petiisse intra tempus dimissorias instanter, & sæpius: ut & si non accipiat, id ipsum contestetur. Nam instantiam repetentis à dimissorias constitutiones desiderant. Equum est igitur, si per eum steterit, qui debeat dare literas, quominus det, ne hoc accipienti noceat. Ulpianus libro quarto b de appellationibus, titulo, nihil innovari appellatione interposita, lege unica. Appellatione interposita, si ea recepta fuerit, siue n, medio tempore nihil novari oportet. & infra. ¶ Si qu. ex pluribus factoribus condemnatus, propter quædam appellaverit, propter quædam non, utrum differenda pena ejus sit, an non, quaritur. Et si quidem graviora sunt crimina, ob quæ appellatio interposita est, levius autem id, propter quod non appellavit, recipienda est omnino appellatio, & differenda pena. Si verò graviores sententiam meruit ex ea specie, ex qua non est appellatum, omnimodò pena imponenda est.

Forma Apostolorum hæc est. Ego ille, sancte Bononiensis ecclesie Episcopus, te Presbyterum Rolandum, capellanum sancti Apostolorum, ad Apostolicam sedem, quam appellasti, ab observatione mei iudicii hu apostoli dimitto. Forma verò appellanti ante sententiam hæc est. Ego Adelinus sancte Rhegna ecclesie minister (licet indignus) sententiam me pragrariari à Domino Gualterio, sancte Ravennatis ecclesie, Archiepiscopo, Romanam sedem appello, & apostolos peto. ¶ Si vero post datam sententiam appellare voluerit, hic erit ei modus appellandi. Ego A. sancte Rhegna ecclesie minister (licet indignus) sententiam Domini G.S. Ravennatis Archiepiscopi iniuste in me latam pridie Kalen. Maii, Anno Domini incarnationis M c. xli. 1. indictione quarta, Romanam sedem appello, & apostolos peto. ¶ Si autem unus, vel duo pro pluribus appellare voluerint, sic appellabunt. Ego P. & G. Synodi canonorum S.B.E. sententiam nos pragrariari, vel contra sententiam, & c. Romanam sedem appellamus, & apostolos postulamus. Et huiusmodi appellationes in scriptis fieri debent.

¶ Mexli. In vulgatu erat. Mexli. qui numerus, ut recte in glossa dicitur, consolare non potest. Quod hinc etiam confirmatur, quia quarta indictio, de qua hic est mentio, non convenit cum anno illo. In manuscripto autem cum varia sit lectio, hæc visa est melior, qua notarium tantum transpositione restitui potuit, & quarta indictio cum hoc anno concurrat. Ad iudicium autem alterius fidei, catholicis appellare non licet.

C. XXXII. ¶ Excommunicetur catholicus, qui committit causam suam iudicio alterius fidei.

Unde in concilio Carthagenensi quarto. c. 7.

Catholicus, qui causam suam, siue iustam, siue iniustam, ad iudicium alterius fidei iudicis provocat, excommunicetur.

¶ Notandum verò est, quod quidam iudices sunt, à quibus appellari non oportet.

C. XXXIII. ¶ A quibus provocari non licet. Unde in concilio Milevitano, c. 24. legitur.

A iudicibus, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare.

Quod de arbitrio intelligendum est. Iudicium enim alii sunt ordinarii, alii arbitrarii. Ordinarii verò sunt, qui ab Apostolico, ut ecclesiastici, vel ab Imperatore, utpote seculares, legitimam potestatem accipiunt. Arbitrarii sunt, qui nullam potestatem habentes, cum consensu litigantium in iudice eliguntur, in quos compromittitur, ut eorum sententia steterit. Horum alii sunt ordinarii & arbitrarii, alii arbitrarii tantum. Ordinarii & arbitrarii sunt, qui legitimam potestatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non sunt sui ditioni suppositi. Ab

a al. petenti. b eod. l. 49. tit. 7. c Et in Africa. c. 19. In epist. Nuc. l. lvo p. 6. c. 36. Pan. l. 4. c. 132.

his est, ut arbitrarii a secedant, & non ut ordinarii, privilegium ordinarii dignitatis, gravatus aliquis appellare valebit.

C. XXXIV. ¶ A iudicibus, qui eliguntur communi consensu provocare licet.

Unde in concilio Carthagenensi III. c. 10.

Sanè, si ex consensu partium iudices electi fuerint, etiam à pauciore numero, quam constitutum est, licet at i provocari.

¶ Licet] Hinc canone citat Gratianus (quod ipse aperte profertur) ut ostendat ab huiusmodi iudicibus licere appellari. Verum in concilio Carthagenensi tam impresso, quam in manuscripto cum variis exemplaribus collato, & unico codicem tantum etiam impresso, ac manuscripto, & graeco, quod cum ipso concordat, & Africano, ubi hoc repetitur, & apud Ivonem legitur, non liceat. Et qua in ipso canone antecedit, & referantur, si à ead. c. hoc etiam, ostendunt omnino cum negatione legendum esse.

C. XXXV. ¶ Qui de Episcoporum iudicium querunt, à vicinis Episcopis audiuntur, vel ab alio, ex consensu eorum adhibito.

Item ex concilio Milevitano, c. 22.

Placuit, ut Presbyteri, & Diaconi, vel ceteri inferiores clericis in causis quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questu fuerint, vicini Episcopi examinant, & inter eos quidquid est, finiunt, adhibito ab eis consensu Episcoporum suorum. Quod si ab eis provocandum putaverint, non provocent, nisi ad Africanam concilia, vel ad Primates provinciarum suarum. Ad terram marinam autem qui putaverit appellandum, à nullo tam Africanam in communione suscipiatur.

Nisi forte in Romanam sedem appellaverint. In autem qui appellaverit, ad eum, à quo appellavit, remitti non debet.

¶ Nisi forte] Hæc in antiquis codicibus scribitur nonquam Gratiani verba. Et ad hanc sententiam demonstrandum affert sequens caput ex concilio Sardicensi.

C. XXXVI. ¶ De eodem.

Unde in Sardicensi concilio, c. 7.

Si quis Episcopus accusatus fuerit, & iudicatus, cum deiecerint, si appellaverit, qui defectus fuerit, & confugerit ad beatissimum Romanæ ecclesie Episcopum, & voluerit se iudicari, si iustum putaverit, ut iudicet, vel renovetur examen, scribere Episcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua provincia sunt, ut ipsi illi gener omnia requirant, & iuxta fidem veritatis determinent. Quod si sitis, qui rogat causam suam iterum audiri, & preceatione sua moverit Episcopum Romanum, ut de latere suo Presbyteros mittat, erit in potestate ejus, & quæ velit, & quid iudicet. Et si decreverit mittendos esse, qui presentes cum Episcopis iudicent, ut etiam habent auctoritatem personæ illius, à quo destinati sunt, erit in ejus arbitrio. Si verò e crediderit sufficere Episcopos, in negotio terminum imponant, faciat quod sapientissime consilio suo iudicaverit.

¶ Se audiri] Græci est, ἢ ἴθις ἀκούειν αὐτῶν. Id est, si Romanus Episcopus voluerit ipsum audire.

¶ Revocetur, vel] Hæc absunt à concilio tam impresso, quam manuscripto, cum variis exemplaribus collato, & legitur tantummodo renovetur, quemadmodum Græci est, αὐτῶν εἰς ἀκοῆν, & sic refertur à Nicolao, & Ivone, sed ob glossam non sunt indulta.

¶ Quod si sitis, qui rogat] Græci est, ἢ ἴθις ἀκούειν αὐτῶν τὸ πρῶτον ἀνεσθῆναι. id est, si quis tantum postulet & rursum negotium suum audiri, ut sit finitima

a al. arbitri. b & Afric. c. 89. lvo p. 6. c. 34. c & Afric. c. 90. d n. 3. Presbyteri. e Nicol. in epist. ad Michach. qua incipit [Proposueramus] in epist. ad Episcopos apud Carthagenam congregatos. lvo p. 6. c. 87. concil. Afric. c. 106.

appellari

appellatio, quo etiam significatur in capite, Gaudentius. quod a-
pud Græcos proxime antecedit huius capiti.

4. ¶ Episcopus ¶ Sequitur in codicibus Gratiani, etiam in
manuscriptis, quemadmodum & apud Leonem, comprovinciales:
quia vox non est in concilio, neque apud Nicolaum. Græcè legitur
ἡ ἐπίσκοπος τῶν ἐπινοήτων. id est: & ipsius Episcopi sen-
tentiam. Balsamon tamen videtur legisse, τῶν ἐπινοήτων, &
primam interpretatur de Episcopis provincialibus, deinde de aliis.

Arbitrari tantum sunt, qui nullam legitimam potestatem acce-
perunt, à quibus appellari non licet, quia eis imputandum est, quod
sibi tales elegerint. Si vero sententia eorum, à quibus appellatur,
soluta fuerit, nil eis obicitur, nisi forte vel inimicitia, vel pecunia de-
pravati iniustam præbentur tulle sententiam.

¶ Fuerit ¶ Sequitur in vulgatis, per eum, ad quem
appellatum est: quæ sunt expuncta, quæ in veteribus codicibus non
habentur.

C. XXXVII. ¶ Cum per appellationem senten-
tia solvitur, non debet obesse ei, qui non iniquo
animo iudicavit.

Unde in Concilio Carthaginensi III. c. 10. legitur.

7. Hæc etiam a placuit, ut à quibuscunque iudicibus
ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, ubi est
major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obicitur, quo-
rum fuerit soluta sententia, si convinci non poterint,
vel iniquo b. animo iudicasse, vel aliqua cupiditate, aut
gratia depravati.

Quæritur autem de eo, a quo appellatur, an sit evocandus in testi-
monium apud eum, ad quem appellatur, super negotio, cuius cog-
nitionem suscepit.

C. XXXVIII. c. ¶ Clericus non devocetur in re-
surrectionem illius causæ, cuius primam co-
gnitionem suscepit.

De hoc ita statutum est in concilio Carthagi-
nensi. VI. c. 2.

Statutum est, ut qui forte in ecclesia quamlibet
causam iure Apostolico ecclesiis imposito agere vo-
luerit, & fortasse decisio clericorum uni parti displicuerit,
non liceat clericum in iudicium ad testimonium de-
vocari eum, qui præses e. vel cognitor fuit, & nulla ad
testimonium dicendum ecclesiasticis f. cuiuslibet perso-
na pulsatur.

Ad eum quoque, ad quem provocatum fuerit (sicut in Africano con-
cilio c. 3. legitur) ulterius provocare non licet.

C. XXXIX. ¶ Non liceat provocari ab his, ad
quos provocatum fuerit.

Si autem provocatum fuerit, eligat qui provocaverit,
iudices, & cum eo & ille, contra quem provocaverit, ut
ab ipsis deinceps nulli liceat provocare.

Tertio secundam provocationem intelligendum est: tertio enim
in una eademque causa super eisdem capitulis provocare non licet. Vin-
de in 7. libro Codicis, titulus, ne liceat in una eademque causa ter-
tio provocare, lege unica, Imperator Iustinianus scribit. [Si qui-
in quatuor, ut iterum provocaverit, non liceat ei tertio in eadem
lite super eisdem capitulis provocacione uti, vel sententiam excellen-
tissimum, præfectorum prætorio retrahere, licentia danda litiga-
toribus, arbitrio dato, ipsius audientiam, quæcum dedit, ante litem
conferentiam invocare, & huiusmodi petitionem minime provocacio-
ni vni obtemperare.] ¶ Cui autem in causa capitali, vel status
interpellatus fuerit, non per procuratores, sed per se ipsos appellantes
causam suam agere oportet.

C. XL. ¶ Appellationem in causa capitali, vel
status interpositam, per procuratorem
exequi non licet.

Unde Hadrianus Pæpa ait in capitulis à se collectis, c. 44.

a. Prop. d. c. 336. Pam. l. 4. c. 133. b. inimico. vera testio.
c. Prop. d. c. 336. * Et in Afric. c. 26. d. al. statuentium. orig.
e. al. cogitor, vel presens. orig. f. al. ecclesiasticis cuiuslibet or-
dini. g. Tit. in Cod. Theo. in lib. 5. sententiarum Pauli in 21. c. 2.
in interpretatioms, cap. 17. c. 337.

Si a quando in causa capitali, vel causa status inter-
pellatum fuerit, non per exploratores b, sed per se
iplos est agendum.

Tempus autem exequenda appellationis annus est, vel si iusta cau-
sa intercesserit, biennium.

C. XLI. ¶ De eodem.

Unde in Authenticis, confit. 11. collat. 3. legitur.

El, qui appellat, impertitur annus, intra quem, secun-
dum se communitur cum adversario lite exequatur,
aut si iusta causa intercesserit, alius annus indulgetur,
quo transacto, lite non completa, rata manet sententia.
¶ Appellatore cessante, cum unus mensis superest ex bi-
ennio, licet victori ingredi, ut reus quærat, quo sive
invento, sive non, suas afferat allegationes, & vel confir-
metur, vel rescindatur sententia, omni casu absentes ex-
pensis c. condemnando secundum tempora fatalium
dicendum. Neutro verò contentente post secundum fa-
talem permaneant sententia rata. Constituitur ne secunda, in
collatione quarta d. ¶ Sed lis, quæ speratur in confito-
rium Principis inferri, ab quo damno moræ manet Inta-
cta, donec ipse faciat eam introduci, & à proceribus se-
cundum morem dirimiti.

Si verò u, qui appellavit, penitentia ductus ab appellatione
desistere voluerit, non prohibetur: sicut in 7. libr. Codicis, tit. de ap-
pellationibus, l. 28. Imp. Arcadius & Honorius statuisse legun-
tur. ¶ Si i. qui libellos appellarios ingesserit, sciat se habere li-
centiam arbitrium commutandi, & suos libellos recuperandi: ne ius-
ta pietatis humanitas amputetur. ¶ Est autem, quando ap-
pellationem interponi non est necesse. In eodem namq. libro, & edic-
tit, l. 7. idem Imp. decreverunt. ¶ Nominatio vero libelli,
vel editus factus, citra concilium e publicum, non valens, de quibus
nec appellare necesse est, si solemnitas deest.

a pars. Diffinitiva f. quosq. sententia, quæ condemnatio-
nem, vel absolutionem non continet, pro nulla habetur. ¶ Item
sententia g. citra solutum ordinem iudiciorum à præside prælata,
auctoritatem rei iudicatæ non obtinet. ¶ Item si h. sententia lata
fuerit contra res prius iudicatas, à quibus provocatum non est, sen-
tentia auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non est necesse.
¶ Item si i. sententia contra ius scriptum feratur, veluti dum de-
functus, & minor XIV. annis fuisse, & testamentum iure fecisse
dicitur, nullas vires obtinet, nec contra eam est necessarium auxili-
um provocationis. ¶ Si k. verò contra ius litigatoris sententia
dicatur, veluti dum minor XIV. annis, annum XIV. implevisse,
ac per hoc testamentum iure fecisse pronuncietur, ad provocationis re-
medium oportet confugere. ¶ Item si l. plures iudices dati sunt,
& unus tantum ex eis pronunciaffe proponitur, non videtur appella-
di necessitas fuisse, cum sententia firmitatem iure non obtineat.

¶ Item cum certa in ratione & sine iudices multare possunt, si
aliter contra statum legum modum multam irrogaverit, quod con-
tra ius gestum videtur, firmitatem non tenet, & sine appellatione po-
test rescindi. ¶ Venales n. quosq. sententias, quæ in mercedem &
corruptis iudicibus profertur, etiam citra interposita provocationis
auxilium infirmas esse decretum est. ¶ Item si o. propter in-
firmam aetatem ad honorem, ad quem nominatus est, inhabilem te
esse probaverit, prætermissa appellatione, iniqua nominatio remove-
bitur. ¶ Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Non p.
enim potest recipi ejus appellatio, qui per contumaciam absens, cum
ad agendam causam vocatus esset, negotio prius summam perferu-
rato, condemnandus est.

¶ Nullus q. etiam homicidarum, veneficorum, maleficorum,
adulterorum, item quoque eorum, qui manserunt violentiam com-

a. Anselm. lib. 3. cap. 88. b. procuratores. vera electio. C. de
temp. & repar. appellat. Authen. et qui. lib. 7. tit. 63. c. al. in ex-
pensis. d. Supra ead. anteriorum. C. eod. tit. auth. sed & lu. l. 2.
e. al. consilium. f. leg. 3. Cod. de sent. & interloc. g. l. 3. prola-
tam. C. de sent. h. Le. 1. C. quando provocare non est necesse.
i. Le. 2. si eam ibid. k. Ead. l. 5. quod si. l. Le. 4. ibid. m. Le.
n. Le. 7. o. Le. 3. si pater. p. Le. 1. C. quorum appellat. non re-
cipiunt. q. Le. obferre eod.

misserunt, argumentis convictis, testibus superatus, voce etiam propria virtutum, salus, confessus audiat appellari (& hoc in notoriis.)
 ¶ In occultis autem, si a testibus productis, instrumentis prolatis, aliis, argumentis praestitis sententia contra eum lata sit, & ipse, qui condemnandus est, aut minime voce sua confessus sit, aut firmidone tormentorum territus contra se aliquid dixerit, provocandi licentia ei non denegatur. ¶ Nihil h quoque officialium a sententia proprii iudicis provocatio tribuatur, nisi in eo tantum negotio, quod civili ratione super patrimonio forte apud proprium iudicem inchoaverit. ¶ Quoties etiam fiscalis & calculi satisfactio postulat, aut tributum exposatur, aut publici, vel etiam privati debiti evidentur & convicti redhibito flagratur, appellations exclusio necessarii in contumacem rigor iudicarius excusetur. ¶ Ab d executione sententiae appellari non potest, nisi forte executor sententiam modum iudicationis excedat. ¶ Si quis etiam auctus fuerit provocare, ne e voluntas defuncti testamento scripta referatur, vel ne ii, quos scriptis patuerit heredes, in possessionem mittantur, & ii, cuius de ea re natio erit, appellations receperit, & iudex, qui tam ignorans committentiam adhibuerit, & litigator, qui tam importuno appellaverit, viginti libris argenti multentur. ¶ De f possessione etiam, & eius momento, si causa dicatur (quae sententia interlocutoria appellatur) quamvis provocatio interposita fuerit, tamen lata sententia ferriatur effectum. ¶ Quandoque p unam & eandem plures simul reportant condemnationem, nec diversitas factorum separationem accipit: quo casu si omnes appellerint, & uno ex his agente, eorum appellatio iusta pronuntiata fuerit, remanentium victoria etiam ad alios pertinet. Si h autem unus tantum appellavit, eius appellatio iusta pronuntiata est, et quoque prodest, qui non appellavit. Quid si status auxilio unius contra sententiam restitutionem impetraverit, majori, qui suo iure non appellavit, hoc scriptum non prodest. ¶ Iudicibus i autem non solum suscipienda appellations necessitas videtur imposita, verum etiam xxx dierum spatia ex die sententiae d. finita sunt, intra quae gesta una cum relatione litigatoribus convenit praestari. ¶ Similiter k arbor appellations suscipere, & relationem dare compellitur, si delegatus fuerit. ¶ Litigatoribus l vero copia est etiam non scriptis libello illico voce appellare, cum res iudicata posposcerit, tam in civilibus, quam in criminalibus causis. ¶ Ab m eo autem qui de appellations cognovit, non potest fieri recusatio ad iudicem, a quo fuerit provocatus. Quapropter remittendi litigatores ad provincias remotam sibi occasionem atque exclusam penitus intelligant, cum super omni causa interpositam provocacionem, vel iniustam tantum liceat pronunciare, vel iustam. ¶ Hac omnia in vti. lib. Codicis inveniunt, a tit. de appellationsibus, usque ad tit. ne liceat in una eademq. causa.
 ¶ Si quis libellos j Hinc usque ad finem huius capituli varias leges codicis Gratiani referri, quarum non retulit eadem omnino verba: sed quae ad questionem suam facere iudicavit.

QVAESTIO VII

¶ **Q**uod vero laici in accusatione Episcoporum non sint audiendi Evaristus Papa testatur, dicens Episcopo per Aegyptum, epist. 2.

C. I. ¶ Laici in Episcoporum accusationem non sicut recipiendi.

Non n est a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus Episcopus, licet sit inordinatus: quia pro meritis subditorum disponitur a Deo vitarectorum. & j. ¶ Idem ista dico, quia infidiator bona sepiissime solet convertere in malum, & in electis ponit maculam.

a §. sicut, ead. l. b Le. 3. c Le. 4. d Le. 5. e Le. 6. f Le. unica. C. si de momen. pass. g L. 1. C. si unus ex pluribus appell. h Le. 2. cod. tit. ibid. i Le. iudicibus. 24. Cod. de appellationsibus. k Le. si appellacionem. in fi. Cod. de sententiis & inerioris. l L. litigatoribus. eod. m L. Eo qui. cod. n Anf. l. 3. c. 11. lvo pari. 5. c. 240. Pam. l. 4. c. 37.

C. II. ¶ Laici clericum non accusent.
 ¶ Item Sylvester Papa in epistola excommunicavit Romanis, Villus & laicus audeat clericum crimine inferre.
 C. III. ¶ De eodem.
 ¶ Item Marcellinus Papa ad Episcopos orientales, ep. 4.
 Laico non licet quemlibet clericum accusare.
 C. IV. ¶ Anathematizatus sacerdos accusare non potest.

¶ Item Iulius Papa in decretis, c. 36.
In b sancta Nicena synodo statutum est, ut nemo Anathematizatus e in nostra suscipiatur accusatione: nec illi qui nos in sua nolunt recipere querela vel accusatio ne, cum nos super illos sciamus a Domino constitutos non illos super nos: & sicut maior non potest a minore iudicari, ita nec obligari d, quia tarum est omne quod magnum est. Portamus onera omnium, qui gravantur quinimo hanc portat in nobis B. Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, nobis regia informatur, quatenus ejus fulvi auxilio ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur adyerlis.

C. V. ¶ De eodem.
 ¶ Item Eusebius ad Episcopos Gallia, epist. 1.
Laicos e non accusare Episcopos hactenus oblatum & constitutum est: quia ejusdem non sunt conversationis, & oppido eis quidam infesti existunt, prope cum vita eorum, & conversatio debeat esse secreta & a laicorum adibus remota, nec ab eis imperari possunt, qui eorum castitatem, & gravitatem nolunt irritari, maxime cum nec hieos in suis volunt recipere conversationibus.

C. VI. ¶ Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiendi.

¶ Item Fabianus Papa ad Episcopos Orientales, epist. 2.
Scitur f sacerdotes, vel reliqui clerici a secularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab illorum sunt excludendi, & alienandi criminacione: & ita illi ab illis, ita illi ab istis non recipiantur: quoniam sancti Domini sacerdotum segregata debet esse conversatio ab eorum conversatione, ita & litigatio: quia servus Domini non oportet litigare

C. VII. ¶ De eodem.
 ¶ Item ex concilio Moguntino.

Decretum g est, ut Presbyteri suos plebeios & R. deulare, & attestacione possint. Si autem neglexerint, sui gradus periculo subjacebunt.

¶ Caput hoc abest a plerisque antiquis exemplaribus Gratiani, neg, hie recte collocatur: sed extat apud Burchardum, quo pro plebejos, habet, plebefanos.

C. VIII. ¶ Laici clericos accusare non debent.

¶ Item Clemens ad Iacobum, epist. 1.
Sacerdotes, & reliqui ecclesiae ministri, omnesque plebes Episcopos suos diligere debent, & eorum praecipis obedire, etiam si ipsi aliter (quod ablit) agant, aut in fide erraverint.
 ¶ In hoc & sequenti capite non referuntur ipsa profusa verba, sed Et Clementis.

C. IX. ¶ De eodem.

¶ Item ad eundem Episcopum, epist. 2.
Qualis condemnatio eis imminet, qui in patres peccant, scriptura divina ostendit. Si enim Cham, qui non operuit pudenda patris, maledictus est, multo ampliori condemnatione digni sunt, qui patribus legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt.
 ¶ Personae inferiorum ordinum in superiorum accusationem recipiende non sunt.

a Burch. lib. 1. c. 251. Anf. l. 3. c. 24. lvo ps. c. 264. b l. 2. c. 1. clericum. & nec laico. c al. anathema. d al. colligere. e l. 1. epist. 1. f Polyc. l. 3. tit. 1. lvo ps. c. 320. Pam. l. 4. c. 61. 2. Tit. g Burch. l. 1. c. 67. h al. plebefanos. i Gen. 9.

